

DEZVOLTAREA IMAGINAȚIEI ȘI CREATIVITĂȚII ELEVILOR ÎN CADRUL ACTIVITĂȚILOR DE

CERC DIN PALATELE ȘI CLUBURILE COPIILOR ȘI ELEVILOR

ing, prof. Liviu Maftean,
mr.instructor Ileana Voinoiu

Palatul Copiilor și Elevilor Suceava

Creativitatea este o structură caracteristică psihicului, ce face posibilă realizarea unor producții și opere noi. Ea se relevă și se definește ca o însușire deosebit de complexă a întregii personalități, care implică componente intelectuale, afective, voluntare și caracteriale. După Bontaș și Nicola, creativitatea – este o capacitate (proprietate, dimensiune) complexă și fundamentală a personalității, care sprijinindu-se pe date sau produse anterioare, în îmbinarea cu investigații și date noi, produce ceva nou, original, de valoare și eficiență științifică și social-utilă, ca rezultat al influențelor și relațiilor factorilor subiectivi și obiectivi – a posibilităților și calităților persoanei și a condițiilor ambientale ale mediului socio-cultural. Ea poate fi considerată și ca aptitudine sau dispoziție a intelectului de a elabora idei, teorii, modele noi, originale. Imaginația este funcția psihică esențială procesului de creație. Fără muncă, însă, fără experiență, nu se realizează nimic original, iar inteligența contribuie la aprecierea critică a produselor create. Edison spunea că în creație este nevoie de 99% transpirație și 1% inspirație.

Prin educarea intelectului și a unor procese intelectuale (imaginația, gândirea, memoria) se realizează educarea creativității. Viața, în toate domeniile ei, necesită ca aproape fiecare individ să realizeze unele operații noi, ca urmare a unor combinații și recomandări, asocieri a datelor elementelor existente, care se obiectivează în anumite soluții (metode) utile și mai eficiente. Creativitatea propriu-zisă necesită înzestrări și capacități intelectuale deosebite, care să se obiectiveze în produse noi, originale, nemăiîntâlnite până în acel moment și care determină schimbări calitative (de valoare și eficiență) într-un domeniu anumit.

Fiecare individ posedă o doză de creativitate. Marii pedagogi: Jean Piaget, Comarova, Nicola susțin că, de la naștere, copilul posedă doar o anumită potențialitate creativă, care sub influența procesului educativ și a mediului se dezvoltă noi nivele ale creativității exprimate prin originalitate și inventivitate.

Palatele și cluburile copiilor și elevilor sunt instituțiile care oferă nebănuite căi de stimulare a creativității, datorită tipurilor de activități extrașcolare diverse și atractive. Oferta educațională pe care o popularizează în rândul elevilor, mediul ambiental, relația dintre elevi și profesori, lipsa metodelor coercitive, stresante, note și a disciplinei excesive, contribuie din plin la actul de dezvoltare a imaginației și creativității copiilor. Motivația intrinsecă a fiecărui copil, care frecventează cercurile noastre îi ajută în procesul creației, deoarece ei se manifestă spontan, liber, dezinhibați și sub îndrumarea cadrului didactic, care posedă măiestrie pedagogică, talent își cultivă aptitudinile creatoare proprii.

Țelul cadrelor didactice din aceste instituții este de a organiza util, plăcut și relaxant timpul liber al copiilor și elevilor, de a produce trăiri afective intense, capabile să revitalizeze dorința și curiozitatea de a explora, de a descoperi veleitățile fiecărei personalități, conform inteligențelor multiple predominante, de a face astăzi mai mult ca oricând din copiii de astăzi, creatorii de mâine, nu numai pentru a le permite să se adapteze schimbărilor rapide din societatea noastră, dar și pentru a le oferi mijloace de a se ocupa de calitatea vieții lor și a atinge standardele performante din orice domeniu. Formarea prin creativitate nu urmărește o însușire mecanică a metodelor și tehnicilor creative, ci interiorizarea lor, modelarea personalității, transformarea aptitudinilor creative într-un comportament adecvat, astfel orice situație-problemă iese să-i găsească soluții de rezolvare. După cum spunea Morice Debesse: „ușurința de adaptare, tenacitatea, spiritul de observație și inițiativă contează în profesie cel puțin tot atât cât și calitățile inteligenței”.

Preocuparea cadrelor didactice angajate în activitatea extrașcolară este orientată spre valorificarea din plin a posibilităților creatoare și întreaga pricepere și imaginație a copiilor în realizarea unor activități practico-aplicative. Cea mai frecventă formă de imaginație solicitată aproape în fiecare zi și la care face apel în mod curent profesorul este imaginația reproductivă, care constă în capacitatea elevilor de a reprezenta diferite obiecte, fenomene, întâmplări, acțiuni pe baza unor relatări verbale ale profesorului, fără material concret-intuitiv. Dar cea mai importantă formă a imaginației este desigur cea creatoare, care se manifestă fie involuntar, fie voluntar și este legată într-o oarecare măsură de capacitățile intelectuale și implicit de inteligență.

Creativitatea, fiind dimensiunea principală a omului contemporan trebuie să constituie o problemă centrală a școlii. Pentru a dezvolta capacitățile creatoare ale elevilor, cadrele didactice trebuie să cunoască în primul rând trăsăturile comportamentului creator, care se referă la: nivelul de inteligență generală; gândirea divergentă; fluența gândirii; receptivitatea față de probleme; spiritul de observare; imaginația creatoare; originalitatea; capacitatea combinatorie; perseverența, inițiativa; nonconformismul în idei etc.

S-a confirmat experimental însă faptul că randamentul școlar nu reflectă fidel nivelul de creativitate al unui elev. De aceea este greșit să încurajăm extracurricular creativitatea doar la acei elevi, care au rezultate școlare deosebite. Einstein fusese un elev slab, dar a dat fizicii, mai târziu, extraordinar de importanta teorie a relativității!

Modalități de dezvoltare a potențialului creativ la copii și elevi

Drept căi de depistare a potențialului creativ al elevului menționăm:

- analiza realizărilor obținute de aceștia la olimpiade, concursuri, competiții, probe școlare cu caracter creativ ;
- testele de investigare a originalității, flexibilității și fluidității gândirii;
- aprecierile proprii sau ale cadrului didactic pe baza unor chestionare.

Creativitatea este un proces complex, care angajează întreaga personalitate a elevului, ce urmează a fi dezvoltată pe diferite căi, atât în procesul de învățământ cât și în cadrul activităților extrașcolare.

Dar pentru a putea dezvolta cu adevărat eficient acest potențial creativ al elevilor trebuie mai întâi înlăturate o serie de bariere, de blocaje, cum ar fi: Blocajele culturale: conformismul (atât la nivelul elevului cât și al cadrului didactic),

neîncrederea în fantezie și prețuirea exagerată a gândirii logice.

Blocajele metodologice: rigiditatea tiparelor (algoritmilor) – care închistează gândirea fixitate funcțională (folosirea obiectelor doar în scopul pentru care au fost create deși ele ar putea oferi lejer și alte utilizări) și critica prematură.

Blocaje emotive: teama de a nu greși; graba de a accepta prima idee; descurajarea

rapidă; tendința exagerată de a-i întrece pe alții.

Un profesor care va reuși să elimine din calea elevilor săi aceste blocaje, să se deschidă odată cu ei spre creativitate, ieșind din tiparele învățământului formal va avea cea mai mare satisfacție sufletească atunci când, peste ani, își va vedea „copiii” mari creatori ai societății omenești.

La îndemâna cadrelor didactice, pentru dezvoltarea imaginației și creativității elevilor stau diverse metode și tehnici de învățare activă. Dintre acestea merită să fie amintite câteva:

Brainstorming-ul – este cea mai utilizată metodă de stimulare a creativității prin intermediul microgrupului.

Termenul englezesc se traduce (brain = creier, storm = furtună) prin expresia ”furtună în creier” sau „asaltul de idei”.

Ea poate fi definită ca o modalitate de stimulare a activității creierului astfel încât, într-un timp scurt să se obțină de la un grup mic de indivizi, un număr mare de idei noi, valoroase, de a formula și a rezolva diferite probleme în mod creativ.

Învățarea prin descoperire are drept caracteristică definitorie faptul că materialul de învățat nu este prezentat în forma lui finală, ci reclamă din partea elevilor o anumită activitate mentală (rearanjare, reorganizare sau transformarea materialului dat), constituind un act de creație a profesorului cât și un mijloc de educare a gândirii creatoare a elevului.

Motivația învățării - Bruner insistă asupra cultivării la elevi a unei motivații intrinseci, ajutându-i să înțeleagă mai rapid cele predate, descoperind plăcerea unei acțiuni eficiente care produce bunuri.

De la învățarea în grup la învățarea individuală

Copilul se dezvoltă din punct de vedere intelectual și creativ prin interacțiune cu grupul și profesorul pe bază de competiție și cooperare.

Gândirea critică – urmărește implicarea activă a gândirii elevilor, găsind diversitate, pluritate și recunoaștere a unor soluții.

Metoda Phillips 6/6 are ca scop stimularea creativității indivizilor care participă la o dezbatere într-un grup mai mare de 30 – 40 persoane.

Dezbaterea panel – presupune implicarea unui grup restrâns de participanți (5-7) specialiști în problematica abordată.

Debate (dezbaterea pro și contra) este o altă metodă creativă, care se aplică în cadrul unui grup împărțit în două subgrupe, care sunt puse în două ipostaze. Metoda își dezvăluie valențele formative legate de stimularea potențialului creativ al elevilor, aceștia fiind solicitați să vadă ambele „fețe ale medaliei”, să identifice argumentele pro și contra, avantajele și dezavantajele.

Toate cercurile din cadrul Palatului Copiilor și Elevilor contribuie din plin la dezvoltarea imaginației și creativității. Astfel în cadrul **cercului de electronică** – copiii își dezvoltă capacitățile de explorare a realității, experimentând montaje, circuite electronice, utilizând aparaturi moderne de măsură și control. Capacitățile lor creatoare sunt antrenate în îmbunătățirea și modificarea acestor montaje, conform imaginației și cunoștințelor științifice dobândite, creând noi posibilități de utilizare a acestora.

În cadrul **cercurilor de automodele și navomodele**: copii sunt puși în situația de a crea prototipuri diverse, conform imaginației creatoare, ținând cont de standardele și normele impuse de regulamente.

Cercul de confecții oferă posibilitatea de a-și crea modelul dorit și de a-și confecționa produsul de îmbrăcăminte prin forțele proprii, asistat de profesor, care intervine cu anumite detalii legate de procesul tehnologic de execuție. Elevii sunt puși în situația de a proba și remedia anumite deficiențe sau de a inventa anumite modele sau accesorii pentru a li se potrivi personalității lor și tendințelor modei. Este domeniul în care imaginația creatoare și inventivitatea elevilor poate fi cea mai productivă, flexibilă și diversificată, deoarece este tărâmul cel mai des accesat de un tânăr. Ținuta vestimentară, paleta coloristică abordată, calitatea materialului folosit, eleganța și rafinamentul pun în valoare imaginația și creativitatea fiecărui elev, prin prezentările de modă organizate în spectacole, la sfârșit de semestru, în cadru festiv.

Automatizările contribuie de asemenea la dezvoltarea gândirii creative prin aplicarea tehnicilor noi asistate de calculator, realizând conexiuni digitale între aparatura electrică și calculator prin limbajul de programare. Astfel se realizează o multitudine de posibilități de comandă și control prin calculator, a aparaturii electrice și electronice, potrivit cunoștințelor și potențialului creativ al personalității fiecărui elev.

Cercul de karting grupează copii și elevii cu o inteligență preponderent spațială, unde își pot exercita în mod creativ măiestria de a pilota, de a se adapta cu ușurință traseelor impuse, de a contribui cu idei la îmbunătățirea performanțelor.

Cercul de radio-club: prin activitățile specifice contribuie primordial la dezvoltare imaginației reproductive, elevii având posibilitatea de a-și imagina

locuri, fenomene și zone ale planetei, relații, caracteristici ale civilizațiilor, prin conexiunile radio realizate, atât în limbajul MORSE cât și prin legături audio.

Cercul de informatică oferă posibilitatea de a-și crea propriul program informațional pentru a rezolva o gamă largă de probleme. Elevii sunt puși în situația de a examina soluțiile diferitelor probleme, scriindu-le cu ajutorul limbajelor de programare, iar imaginația le este dezvoltată cu ajutorul activităților predate prin programul A.E.L.

Învățarea la calculator devine centrată pe elev, acesta fiind implicat într-un proces interactiv cu calculatorul, dar în același timp având un aspect intrapersonal.

Dezvoltarea imaginației și creativității este un proces continuu, ce trebuie realizat pe tot parcursul școlii, având în vedere toți factorii cognitivi, caracteriali și sociali. Pentru a asigura progresul uman și bunăstarea materială și spirituală a oamenilor, este nevoie de multă creativitate, de depistarea, stimularea și de finalizarea ei în inventivitate ideatică și practică, în toate domeniile. Trebuie cunoscut, stimulat și valorificat acest potențial.

Aș îndrăzni să prezic faptul că dacă va avea loc o revoluție viitoare a învățământului mondial, aceasta va fi în direcția promovării unei educații prin și pentru creativitate în scopul trecerii de la „homo sapiens” la omul creator.

BIBLIOGRAFIE

1. Gârboveanu Maria – „Stimularea creativității elevilor în procesul de învățământ”, București, EDP , 1981;
2. Matei N.C. – „Învățarea eficientă”, București, EDP 1995;
3. Birkenbihl V. F. – „Mod de întrebuițare a creierului”, București, Gemma Pres, 1999

REZUMAT

Creativitatea este darul cel mai de preț al omului, care i-a permis să făurească primele unelte, să stăpânească o parte din natură prin știință și tehnică, să modifice mediul înconjurător, să pătrundă în spațiul cosmic. Imaginația implică interacțiuni cu toate componentele sistemului psihic uman cum ar fi: dorințele, aspirațiile, profunzimea înțelegerii, trăirile profunde ale evenimentelor, experiența proprie de viață, dinamica temperamentală, într-un cuvânt, întreaga personalitate. Acest potențial latent, dacă este exersat și educat de către cadre didactice profesionale, îndrăgostite de meserie, poate fi valorificat la maximum ca vectori ai acțiunii eficiente și novatoare în orice domeniu.